

HETEROSEKSIZMAS (ANGL. K. HETEROSEXISM) – terminas, apibrėžiantis ideologinę sistemą, kuri neigia, niekina ir stigmatizuoja bet kokią neheteroseksuali elgesio, tapatybą, santykių ir bendruomenės formą. Vartojant H. terminą, pabrėžiamos paralelės tarp anti-gjų išskirtumų ir kitų prietarų bei nusistatymų, tokių, kaip rasizmas, antisemitizmas ir seksizmas. Šis terminas pradėtas vartoti septintame praėjusio šimtmečio dešimtmetyje Jungtinėje Amerikos valstijose.

H. galima laikyti lesbiečių, gėjū, biseksualių ir transeksualių diskriminacijos, spaudos bei išnaudojimo forma. Tai sitikinimas, kad kiekvienas turėtų būti heteroseksualus. H. nusistatymuose, heteroseksualumas, heteroseksualios vedybos ir šeima yra privilegijuojami, visiems primetama prievartinė heteroseksualumo norma. Heteroseksuali santuoka yra suvokiama kaip standartas, kuriuo matuojami bet kokie kiti suaugusio asmens intymaus gyvenimo būdai. Žmonės, kurie nesilaiko šios normos, apibūdinami kaip deviantai.

Kaip ir institucinis rasizmas ir seksizmas, H. yra persunkęs Vakarų visuomeni papročius ir institucijas. Visos spaudos formos, rasizmas, ksenofobija, seksizmas, pasireiškia ir atviromis, ir paslėptomis formomis, kuri dominuojančios visuomenės grupės yra išmokusios nepastebėti. Aktyvios spaudos formas apibūdina statymai ir politika, atsispindintys žmonių elgesyje ir pažiūrose, kurioms pakeisti kartais reikia juridinių priemonių, kaip pvz.: mažumų civilinių teisių ar moterų teisių srityse. Paslėptos formos, kurios skiriasi skirtingose engiamose grupėse, yra subtilios ir sunkiai pastebimos. Egzistuojančios socialinės sistemos suteikia privilegijų tiems, kurie priklauso dominuojančioms ir vertinamoms grupėms, tačiau pastarosioms grupėms sunku suvokti ir pripažinti tai, kad jie yra privilegijuoti.

Kaip H. pavyzdžius skirtingose šalyse galima pateikti socialinių garantijų trūkumai homoseksualiems poroms, juridinių priemonių homoseksualiai partnerystei teisinti nebuvimą, gėjū ir lesbiečių diskriminaciją darbe (pvz. karinėse pajėgose) etc.

H. terminas kartais vartojamas lygiagrečiai su „homofobijos“ s voka ar kaip jos pakaitalas. Tačiau homofobijos terminas labiau tinka apibūdinti anti-gjų išskirtumams ir elgesiui, o H. apibrėžti institucinę neheteroseksuali asmenų spaudą ir išnaudojimą bei visuomenines ideologijas.

Siekiant nugalėti heteroseksistizmą, nepakanka keisti privilegijuotų žmonių grupių kognityvinius, afektyvinius ir elgesio pročius. Būtina transformuoti ir visų visuomenės institucijų santvarką bei socialinę ideologiją, grįstą heteronormatyvumu.

Žr. Homofobija, heteronormatyvumas, seksualinės mažumos

Literatūra:

Herek, M. Gregory. *Stigma and Sexual Orientation: Understanding Prejudice Against Lesbians, Gay Men and Bisexuals*. Thousand Oaks, CA: Sage, 1998.

Herek, M. Gregory, K.T. Berrill, ed., *Hate Crimes: Confronting Violence Against Lesbians and Gay Men*. Thousand Oaks, CA: Sage. 1992.

Sears, James T., Walter L. Williams, ed. *Overcoming Heterosexism and Homophobia: Strategies that Work*. New York: Columbia UP, 1997.

A. Tereškinas